

aan 't werk worden Woord dnuizen gelijk et de onreine en en psychi- omerdag in 't aleert van de enplaatsje van lijk zijn gaan in den heeten t ik niet zou nog verteld? gaat. Hoog- iets zien van tenen der open- e daarmee ge- Heeren wegen ze van Corne- eta over haar Dat zijn maar ook geen an- tie zijn bij de jke boodschap van David en vid en Nathan, tes en Mirjam, psychologische sychische heeft laats voor wat voor wat de sche, enz., des- ik het psychi- kan (wat in van historisch ens¹) onmogel- fnd verklaren s. Als de Hei- Hij het anders ondervindingen, (Emmausgan- apostel Paulus oor psychische r-maatstaf der ja, als hij zelf ische ondervin- hemel (hij kan hij daarentegen ds verkondigen tisch voorbeeld te doen, dat we geduldig aan te den „geest van rift lezen. Den vruchtbaarder, Leidsche poëem og niet begrijp. e probleem- ler, middel- e wet, in dit en maar on- K. S.

ik voor interesseert.

gaf ik een aan- te van de Gere- ne deel ik nog den heer J. J. enhage, na stor- an fl.,— op zijn het begeleidend ndboek gevraagd Vele kerkeraden en willen bestel- K. S.

KUNST
Gulbranssen.

rekening van het ranssen in het tom en Cultuur buurt van de noeilijke bij de oppervlakkige n: hier hebben t aan het reli- k zelf liggen als rde deel trium- ezing der beide en het christe- en te moeten want de naam len Dag is geen ingsromannetjes. Tazelaar in elijke conclusie g blijkt immers n de gedachten- ch volkomen gewezen naar zen naar den genoemd. In de

trilogie is het vleesch niet werkelijk gestru- keld, wordt slechts naar een gebod van Christus heengewezen, dat in wezen een eigen geformuleerde conclusie is bij de puin- hoopen van wat het eigen denken had opgebouwd; en wordt niet heengewezen naar den Christus zelf al wordt Zijn naam ook genoemd. De Pre- diker heeft gezondigd in zijn zoeken naar een sluit- rede, omdat hij is gaan redeneeren buiten het licht dat hij reeds had om; dit moest fout loopen. Maar als hij dan vastgelopen is, dan komt hij niet bij Gods gebod terecht als resultaat van zijn nog altijd vleeschelijk denken, maar hij gaat terug op de hem gopenbaarde geboden. De oude Dag daarentegen gaat niet uit van de openbaring, hij wordt alleen geleerd door de levenspraktijk en komt dan terecht bij een gebod van Christus waaraan hij een eigen inhoud geeft. Dat hij bij den Christus terecht komt is omdat hij in een christelijk milieu is op- gegroeid. Was hij in een Boeddhistischen kring opgegroeid dan had zijn eindpunt Boeddha kunnen zijn. Het ergste is niet dat Dag pas aan het eind van zijn leven tot zijn conclusie komt, al kan men het betreuren dat iemand zijn heele leven praktisch zonder den Christus heeft geleefd. Maar de groote tragedie van het boek is, dat het verstrikt is gebleven in zijn eigen probleemstelling. Heel het boek door is er een strijd tegen het eudaemonisme, de aflaat, het werken en bidden om in den hemel te komen; maar nochtans overwint Gulbranssen dat eudaemonisme niet. Wie predikt dat men aan het eudaemonisme moet ontkomen, maar nochtans de doel- stelling van het eudaemonisme handhaaft: vreugde in 't leven en vrede voor de eeuwigheid, wie tegen het eudaemonisme stemt voor het niet-eudaemo- nisme, die heeft in beide leden van de vergelijking den term eudaemonisme gehandhaafd en is er niet aan ontkomen. Evenmin als iemand die aan zelf- observatie lijdt en meent allerlei kwalen onder zijn leden te hebben, aan die zelfobservatie ontkomt als hij zichzelf blijft observeeren of hij vooral niet aan zelfobservatie doet. Aan eudaemonisme ontkomt alleen hij die ziet dat de pro- bleemstelling zelf niet deugt. Het boek constateert dat de menschen streven naar vreugde in het leven en vrede voor de eeuwigheid. Doch het moet hopeloos fout loopen met de op- lossing van dit probleem, enkel al door het feit dat dit probleem volkomen onjuist is gesteld. Men mag niet blijven staan bij het bloot constate- ren dat de mensch naar geluk streeft, maar men moet deze „instelling“, die het geluk wil om het geluk en den Verlosser op den koop toe neemt, als zonde aan de kaak stellen. Dit heeft Gulbranssen niet gedaan, maar hij heeft dan ook op de onjuist gestelde vraag een onjuist antwoord gegeven. Men bereikt de levensharmonie niet door allerlei vrome daden, zegt Gulbranssen. Maar waarom niet? Niet omdat dit een zondig pogen is, maar: omdat het nu eenmaal niet kan. En als het niet door je daden kan, nu, dan laat je het Christus doen! Ik geloof niet mis te tasten als ik meen dat Gulbranssen in zijn boek veel van het echte eenvoudige Christendom als aflaat, als eudaemonisme heeft willen brandmerken. Het is waar dat wij in ons leven den aflaat kunnen maken tot een repeteerende breuk en dat we meenen door op de wondeplek van den aflaat den vinger te leggen, eerst recht een beste beurt te maken. Maar het wordt toch bedenkelijk als we het gaan construeeren op de manier van den ouden Dag. Want hij zegt er niets over dat die aflaat zonde is, maar hij zucht heel erg over de tot in het on- eindige doorgaande aflaat-onrust, waar hij wel graag afkomen wil. Hij wil er nog steeds komen, het zoeken van de levensharmonie blijft bij hem in het centrum staan. Daarom moeten het gebed en het regelmatig bijbellezen het later ook ont- gelden, want — het „helpt“ toch niet, het is aflaat en eigenbaat veelal.

Wat dan wel „helpt“ bij Gulbranssen, daarover zoo dadelijk. Maar nu al moet erop gewezen dat het niet juist is, alles tot in het oneindige met aflaat te diskwalificeeren. De drang naar zelfbehoud wordt door Christus meermalen gebruikt om de menschen te roepen tot Zijn heil, en vanuit de liefde tot den Verlosser is er een zien op de ver- gelding des loons dat door den bijbel een geloofs- stuk wordt genoemd. Het is kenmerkend voor het negatieve eudaemonisme dat het dit alles wegtrapt, waarom? omdat je er anders niet komt! Doch het is niet verkeerd dat men, geloovende in den Ver- lossen, buigende voor Zijn almachtigen wil, en uit liefde Zijn gebod doende, over één of andere prestatie „tevreden“ is. Het is oorspronkelijk niet eigen aan den mensch dat alles in hem bedorven is en dat hij onbekwaam is tot eenig goed. En het zal in den hemel een groote blijdschap voor ons zijn dat wij zelf weer door Gods genade in staat zijn Hem door al onze daden volkomen te behagen. Het is eenzijdig en onschriftuurlijk, elke vreugde over een daad die in beginsel in overeenstemming was met Gods gebod als egoïsme te brandmerken; al zie ik niet voorbij dat die arbeidsvreugde in dit leven nog altijd verre overstemd wordt door de zonde van tekort, en de zonde van ons arglistig hart dat zoo spoedig vergeet dat het Gods

genade was die tot het volbrachte liefdewerk in staat stelde. Maar dat neemt het gezegde niet weg, evenmin als het wegneemt het feit dat juist ver- driet over de zoogenaamde repeteerende breuk van den aflaat door en door egoïstisch kan zijn.

Dit blijkt dan ook uit de oplossing, die tenslotte aan de hand gedaan wordt. Je moet je er nu maar bij neerleggen dat je met je daden den hemel niet kunt verdienen, het is God die je klaar moet maken voor de eeuwigheid. En die genade krijgen we pas als we van onzen kant ons best gedaan hebben. Dit is eigenlijk een enorme inconsequen- tie, want als we eerst ons best moeten doen om de genade te verkrijgen dan hebben we hem toch zelf verdiend. Bovendien wordt hier de arbeid in dit leven losgemaakt van de genade. Wij moeten ons er maar bij neerleggen dat we met onze daden den hemel niet kunnen verdienen, en dan komt er tenslotte een deus ex machina die ons door Chris- tus nog wel even den hemel intilt. Denn eben wo die Menschen fehlen, da stellt der Herr zur rechter Zeit sich ein! Zoo zijn we dan toch nog net door een achterdeurtje binnengekomen. En vóór het zoover is moeten wij dan maar ons best doen, zonder te meenen dat we iets voor den hemel kun- nen verdienen. Dat is de taak die God ons oplegt en voor die taak heeft hij ook nog een gebod: dat we in onze daden onze goede hartegezindheid toonen. Dat kunnen we allemaal zelf doen. Chris- tus wordt hier verbleekt tot een prediker van de goede hartegezindheid. Die hartegezindheid deugt. Verstand en gedachten zijn maar geworteld in de zondige stof. Dat is onze beklagenswaardigste kant waarmee we naar de menschen toegekeerd zijn, en onze hartegezindheid is de goede kant, die naar binnen gekeerd is. Keer die naar buiten en alles is in orde.

Dit alles is bedenkelijk. Wij mógen niet aan- vaarden een pseudo-religieuze therapie die ons wil doen berusten in de onvolkomenheid onzer daden zonder meer. Elke onvolkomenheid dient ons op onze zonde te wijzen. Dat gebeurt natuurlijk niet als we daarover klagen omdat wij zoo weinig pre- steeren, want dat is geen zondekennis, maar ego- istisch gejammer. Waarachtige zondekennis leeren we pas in het aangezicht van Jezus Christus, om- dat we dan onze zonde zien als bedreven tegen een Heiland die zooveel voor ons deed. Maar dan aanvaarden we ook nooit onze onvolkomenheid zonder meer, leggen we ons nooit bij de zwakheid onzer daden neer, maar bidden we om de genade van den Heiligen Geest om tot de voorgestelde vol- komenheid na dit leven te geraken. Want oor- spronkelijk was het zoo dat de mensch wel de ge- lijke als onder-arbeider en mede-arbeider Gods de wereld tot zijn hemeltoestand brengen kon. Dan durven we ook nooit aan 't werk te gaan voor- dat we om de genade gebeden hebben, en gaan we niet hier eerst ons best doen zonder genade, om ons tenslotte nog door God den hemel binnen te laten trekken.

* * *

Deze critiek ontvangt nog te meer kleur als we tenslotte letten op het feit dat de schrijver den jongen Dag nog beter de oplossing van den ouden Dag laat begrijpen dan deze zelf. De oude Dag heeft getracht zich van zijn geldbezetenheid los te maken, maar heeft toch altijd betaling van zijn schuldenaars geëischt. De jonge Dag echter toont zijn hartegezindheid nog meer door de schulden kwijt te schelden en door zich voor een ander in den dood te geven. Doch hoe heeft hij dit inzicht gewonnen? Niet door zijn geloof in den Christus, maar door zijn gevaarvollen tocht naar den z.g.n. Stervensberg. Het geweldige uitzicht op de bergen des doods in het noorden en op de vlakke des levens in het zuiden doet hem tot de conclusie komen dat in het leven de dood is, ja dat het leven de dood is. Onontkoombaar worden alle ziele- len op een korten weg gedreven naar den dood; daarom is het zoo jammer dat ze het elkander op dien weg nog zoo moeilijk maken en elkander den dood indrijven. Wie ziet dat het leven de dood is kan alleen rust vinden als hij zijn hartegezindheid toont aan zijn naaste, en zich desnoods voor hem in den dood geeft. Het zou de moeite loonen na te gaan in hoeverre deze gedachten beïnvloed zijn door de existentiële filosofie. We laten dit echter rusten. Maar wel verdient 't de aandacht, dat deze oplossing voor het probleem van het jagen naar geluk door en door humanistisch is. Ook wordt wederom een methode aan de hand gedaan om boven het troosteloze van deze gedachten uit te komen, en deze methode stelt in staat nog verder zijn hartegezindheid te toonen dan de oude Dag het deed. Dit moet ons waarschuwen, om niet de oplossing van den ouden Dag christelijk te noe- men, alleen omdat hij den naam Christus heeft ge- noemd. De oude Dag zelf sprak trouwens uit dat hij het met dien gedachtengang van zijn zoon eens was. De oplossing van den ouden Dag dient naar dien van den jongen te worden geëxegeteerd. Dan luidt de conclusie: de Christus is in Gulbranssens trilogie niet gepredikt. Als Dag Jr zich in den dood geeft dan is dat heel wat anders dan wanneer een Christen zelfs in de moeilijkste vervolging zingt: waar Gij voorgaat, volgen wij.

* * *

Is dit oordeel niet te scherp? Wij kennen toch óók de levenservaring, waardoor God aan ons leven bouwt? Inderdaad! Maar vooreerst moet op- gemerkt worden dat onze eigen methode om den levensstrijd te voeren, zoo vaak aan die van den ouden Dag herinnert. Praktisch zijn we in onzen geloofsstrijd honderdmaal wereldgevoelig: we bouwen ons eigen levensinzicht op zonder er mee te rekenen dat de Verlosser Zijn werk reeds 1900 jaar geleden heeft volbracht. Wij hoeven de op- lossing van onze levensmoeilijkheden niet zelf op te bouwen maar mogen strijden vanuit de over- winning. Het is dit inzicht waartoe de hemelsche Landman ons telkens terugvoeren moet als hij aan ons leven snoeit; terwijl wij vaak meenen nog tot een principiële oplossing te moeten komen in den loop of aan 't einde van ons leven. Dat maakt ons leven soms zoo hopeloos donker en ontnemt ons het uitzicht op den Christus. Zoo zal onze levensgroei altijd pijn blijven doen. Het is daarom dat ik op de tragedie van Gulbranssens trilogie wees. Hij zelf ontkomt niet aan wat hij zoo beslist bestrijdt, en zal tenslotte ook over het nu ge- vonden rustpunt zijn lezers en zichzelf weer on- rustig doen worden. Met nadruk wil ik nog zeg- gen, dat Gulbranssens boeken niet christelijk noe- men niet identiek is met: Gulbranssens geen Chris- ten noemen. Daarover ontbreken me de gegevens.

Doch dan worde ook niemand boos (en dat is het tweede wat ik nog zeggen wilde), omdat ik Gulbranssens trilogie een elikel heb opgeplakt. Wetenschappelijke arbeid kan niet buiten classi- ficatie, en wanneer dat classificeeren christelijk geschiedt, d.w.z. als de bedoeling voorziet den naaste er christelijk mee te dienen, óók den naaste die kunstenaar is, dan kan de kunst niet dan tot haar groote schade dezen dienst der wetenschap hooghartig afwijzen.

J. P. VAN DER STOEL Jr.

UIT DE HISTORIE

Dr A. Kuyper Sr over de bevoegdheid der meerdere vergaderingen.

II.

In de jaren vóór de Doleantie gaf Dr Kuyper aan de Kerkeraden het parool: „Wel gaan naar de classale vergaderingen, maar niet stemmen voor, noch zitting nemen in de classale be- sturen en niet mee adviseeren over synodale voorstellen.“

Ieder meewerken aan de vorming en den ar- beid van een macht, die rechtstreeks de Souverei- niteit van Christus aanrandt is ongeoorloofd, is medeplichtig worden aan die aanranding.

Wel moet men ter classis gaan. Een classis zelf is volkomen in overeenstemming met het Gere- formeerde Kerkrecht. Men moet er heengaan om er te spreken over de belangen van de daar samen- komende kerken. Zoo kan men den strijd voor kerkherstel ook in de classale vergadering bren- gen. Vooral indien men daar de quaestie aan de orde stelt op wat wijze de kerken in het classi- caal ressort te houden zijn bij de vreeze des Heeren.¹

In verband met en ter fundeering van dit advies brengt Dr Kuyper ook meermalen het karakter en de bevoegdheid der classale vergaderingen ter sprake. Wij willen in dit nummer een en ander van Kuypers beschouwingen overnemen. Uit het feit, dat Kuyper stellingen geeft blijkt wel, dat we hier met een bezonken en scherp geformuleerd oordeel te doen hebben.

Eerst een artikel uit „De Heraut“ van 4 Juni 1882 (No. 232). Het wordt een jaar later letter- lijk herhaald. „De Heraut“ van 10 Juni 1883 (No. 285). En weer geldt wat we ook den vorigen keer opmerkten: het kerkrechtelijk hoofdwerk van Dr Kuyper „Tractaat van de reformatie der ker- ken“ was toen reeds in substantie gereed.

„We vragen nogmaals, of men voor Gods aangezicht weerspreken kan deze stellingen:

- A. 1. De hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht is op elk terrein de Souvereiniteit.
- A. 2. Wie in de kerk van Christus deze hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht zich aanmatigt, werpt zich op en stelt zich aan en gedraagt zich als Souverein in deze kerk van Chris- tus.
- A. 3. Het Haagsche Synode doet dit blijkens de letterlijke bewoordingen van artikel 61 van het Al- gemeen Reglement, luidende: „De hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht berust bij de Synode“.
- B. 1. Van Gods wege is daarentegen tot eenig Souverein in en over de kerk aangesteld „de Midde- laar Gods en der menschen, de mensch Jezus Christus“.
- B. 2. Deze Souvereiniteit in en over de kerk bezit de Middelaar niet als God; want als zoodanig komt de oorspronkelijke Souvereiniteit over de kerk, gelijk over alle ding primordiaal aan God Almachtig, d.i. aan Vader, Zoon en Heiligen Geest, toe.

¹ Men zie b.v. „De Heraut“ No. 228, 229, 230, 231, 232, 235 (Mei-Juli 1882) en No. 284, 285, 286, 287 (Juni 1883) No. 443 (Juni 1886).